De Bibliotheek Wijchen

De gemeentelijke visie op het bibliotheekwerk in Wijchen

2025-2028

Inhoudsopgave

1. Inleiding **3**
2. Landelijk beleid: De toekomstgerichte bibliotheek **4**
3. Maatschappelijke en politieke ontwikkelingen **7**
4. Gemeentelijke beleidsvisie op de bibliotheek **9**
5. Opdracht voor De Bibliotheek Wijchen **11**
6. Randvoorwaarden **16**
Bronnen **18**

1. Inleiding

Bibliotheken hebben een uitdagende tijd achter de rug. Zo ook de Bibliotheek Wijchen. De vorige bibliotheekvisie is ruim vier jaar geleden vastgesteld. Een enerverende periode volgde voor bibliotheken. Het coronavirus hield Nederland in de greep van maart 2020 tot en met mei 2022. Begin 2021 waren bibliotheken een aaneengesloten periode van twintig weken gesloten in verband met de landelijke lockdown. De Bibliotheken verschilden in de keuzes die ze maakten rondom hun dienstverlening tijdens de coronacrisis. Hoewel er veel negatieve gevolgen waren, werd duidelijk welke vitale rol de bibliotheek tijdens deze crisis binnen de lokale gemeenschap vervulde. Bibliotheken hadden gedurende de coronacrisis een essentiële rol in het voorzien van digitale ondersteuning van mensen die een prikafspraak moesten maken of een coronabewijs downloaden. De bibliothekensector zorgde ook voor inspiratie tijdens de gedwongen sluiting. Door creatieve oplossingen bleef de sector betekenisvolle diensten bieden, zoals de afhaalpunten en de bezorgservice. Hiermee voorkwam de sector een sterkere daling van de uitleen.

Het mag duidelijk zijn, de Bibliotheek Wijchen heeft grote waarde voor de gemeenschap. De afgelopen beleidsperiode maakte de Bibliotheek Wijchen een mooie maatschappelijke ontwikkeling door naar een bibliotheek die goed geworteld is in de Wijchense samenleving. Een bibliotheek die acteert op belangrijke thema's. Een bibliotheek die in verbinding staat en ruimte biedt, bijvoorbeeld bij initiatieven als de zadenbibliotheek of de speelOtheek.

Bibliotheken maken het verschil, vanuit het perspectief van participatie, taalvaardigheid en kansengelijkheid. Zodoende is in het coalitieakkoord Wijchen 2022-2026 opgenomen dat de bibliotheek een belangrijke rol kan spelen op het gebied van digitale vaardigheden en laaggeletterdheid. En op het gebied van de digitale samenleving, zoals is opgenomen in het Strategisch kompas: Wijchen2035 'De kracht van Wijchen'. We vinden het belangrijk dat iedereen goed mee kan doen in de samenleving en zich kan blijven ontwikkelen. Daarbij blijft de bibliotheek een waardevolle rol vervullen.

Voor u ligt de gemeentelijke visie op het bibliotheekwerk voor gemeente Wijchen voor de periode 2025-2028. Een herijkte visie, als opvolger van de visie voor periode 2020-2023. De komende beleidsperiode gaan we door op de ingeslagen weg. We bouwen voort op dat wat we tot nu toe hebben opgebouwd. De afgelopen jaren veranderde de functie van de bibliotheek echter van *een public space* naar *een third place*. De bibliotheek, als tweede huiskamer. Om de ontwikkelingen te kunnen blijven volgen zal de bibliotheek zelf steeds in beweging moeten zijn. Gelukkig kunnen we rekenen op professionele medewerkers en betrokken vrijwilligers. Samen met hun hulp zorgen we ervoor dat inwoners van gemeente Wijchen kunnen meedoen en hun talenten ontwikkelen en gebruiken.

Bea Schouten, fotograaf Dymph Essenstam

Bea Schouten
Wethouder

2. Landelijk beleid: De toekomstgerichte bibliotheek

De openbare bibliotheek behoort tot de meest bezochte sociaal-culturele voorzieningen. De maatschappelijke en culturele impact, van een goed toegeruste bibliotheek, is groot. Voormalig staatssecretaris Uslu stuurde op 4 november 2022 de Bibliotheekbrief naar de Kamer en trok een aantal belangrijke conclusies:

- Een goed toegeruste openbare bibliotheek draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling en versterkt het sociale weefsel van de lokale gemeenschap. Bibliotheken bieden als plek van informatie, educatie en cultuur laagdrempelig toegang tot kunst en cultuur. Vaak zijn zij het lokale culturele knooppunt.

- Bibliotheken hebben naast een culturele functie ook een belangrijke maatschappelijke functie op verschillende thema's zoals leven lang ontwikkelen, laaggeletterdheid, digitale toegankelijkheid via Informatiepunten Digitale Overheid (IDO), tegengaan van armoede en schulden en het bevorderen van kansengelijkheid.

- In het bibliotheeknetwerk werken verschillende partijen samen: de vereniging van openbare bibliotheken (VOB), de Koninklijke Bibliotheek (KB), de samenwerkende provinciale organisaties (SPN), de VNG, het IPO en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Deze netwerksamenwerking biedt de juiste basis voor een gezamenlijke aanpak om het bibliotheeknetwerk de komende jaren te versterken en te werken aan drie grote maatschappelijke opgaven: (1) een geletterde samenleving, (2) participatie in de informatiesamenleving en (3) een leven lang ontwikkelen.

Op basis van deze conclusies is voorgesteld om het netwerk van fysieke bibliotheken te versterken en repareren (korte termijn) én de bereikbaarheid van de fysieke bibliotheek te verzekeren door het instellen van een wettelijke zorgplicht (lange termijn).

Gerichte versterking en reparatie van fysieke bibliotheeknetwerk vanaf 2023

De teruggang in het aantal vestigingen heeft ertoe geleid dat bibliotheken verdwenen zijn uit wijken en regio's met grote maatschappelijke opgaven. Het is van maatschappelijk belang dat bibliotheken terugkomen in de wijk en daarnaast kunnen worden verbeterd. In 2023 en 2024 werd verbetering van vestigingen gericht gestimuleerd via een specifieke uitkering (SPUK) aan gemeenten. Deze SPUK was bedoeld om gericht gaten te dichten en de kwaliteit te verbeteren. Door gebruik te maken van de SPUK kunnen gemeenten zich voorbereiden op de invoering van de wettelijke zorgplicht.

In Wijchen lukte het desondanks de vestiging in Bergharen open te houden. Gemeente Wijchen heeft eind 2023 een aanvraag ingediend voor het versterken van de vestiging in Bergharen om dit servicepunt te ontwikkelen tot volwaardige bibliotheekvoorziening. In maart 2024 heeft het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de aanvraag van de gemeente Wijchen afgewezen. De reden hiervoor lag in de hoge aantallen aanvragen en daardoor ook in het overschrijden van het beschikbare budget. Nieuw te ontwikkelen vestigingen kregen daardoor voorrang op reeds bestaande.

Bevorderingsplicht omgezet in zorgplicht vanaf 2026

Voormalig staatssecretaris Uslu wilde wettelijk vastleggen dat de bevorderingstaak van de provincie en gemeenten wordt omgezet in een zorgplicht, om een toekomstgerichte bibliotheekvoorziening te kunnen garanderen.

Het ministerie ziet een toekomstgerichte bibliotheekvoorziening als een goed bereikbare openbare bibliotheek die de hele breedte aan maatschappelijke bibliotheekfuncties aanbiedt en daarmee lokaal van belang is. Een fysieke plek met een relevante digitale aanwezigheid en een robuuste bestuurlijke en financiële verankering.

Het wetsvoorstel wordt naar verwachting in 2025 behandeld waardoor er met ingang van 2026, door een wijziging van de Bibliotheekwet, een zorgplicht gaat gelden. Het doel is dat het netwerk van bibliotheekvoorzieningen kwantitatief en kwalitatief in stand blijft en bibliotheekorganisaties kunnen blijven bijdragen aan lokale maatschappelijke opgaven.

Staatssecretaris Gräper, opvolger van Uslu, heeft aangekondigd dat er in 2025 en 2026 een overgangsregeling komt met een basisbedrag per gemeente, dat wordt aangevuld met een bedrag per inwoner. Hiervoor komt er een decentralisatie-uitkering, waarmee de periode tussen de SPUK en invoering van de zorgplicht wordt overbrugd. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werkt op dit moment aan deze regeling, waarbij het definitieve besluit naar verwachting volgt in juni 2024, waarbij ook de definitieve verdeelsleutel onder gemeenten wordt vastgesteld.

Nieuwe verantwoordelijkheid Informatiepunten Digitale Overheid (IDO)

Met ingang van 1 januari 2023 geldt een nieuwe verantwoordelijkheid ten aanzien van de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO). Door de herziening van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer is de bekostiging van de IDO's wettelijk verankerd.

Vanaf 1 januari 2023 worden de IDO's ook bekostigd via een SPUK. De wijziging van de financiering houdt in dat gemeenten een lokale regierol innemen en verantwoordelijkheid nemen voor instandhouding van de IDO's. Ze hebben deze taak als subsidieverstrekker overgenomen van de Koninklijke Bibliotheek.

Een IDO biedt laagdrempelig toegankelijke ondersteuning bij vragen over het gebruik van de digitale overheid. Bij een IDO, uitgevoerd door de bibliotheek, kunnen mensen terecht als zij vragen hebben over bijvoorbeeld toeslagen, belastingen, DigiD, uitkering, rijbewijs en zorg. In de praktijk blijken gestelde vragen breder te zijn en ook betrekking te hebben op 'computervragen' en vragen met betrekking tot publieke producten en diensten.

Bibliotheek op School en Boekstart in de kinderopvang

Begin november 2023 werd duidelijk dat bibliotheken vanaf 2024 tot en met 2026 extra middelen zullen ontvangen, vanuit het Masterplan basisvaardigheden, om meer scholen en kinderopvanglocaties te kunnen laten profiteren van de Bibliotheek *op school* en van BoekStart in de kinderopvang. Die programma's zijn in het leven geroepen om het leesniveau en taalniveau te verhogen van kinderen, door voornamelijk te investeren in (voor)leesplezier.

Ruime middelen vanuit het Rijk voor de bibliotheken vanaf 2024

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft heel goed voor ogen wat de uitdagingen zijn voor de komende tijd en welke rol de bibliotheek daarbij kan spelen. De bibliotheken ontvangen vanuit het Rijk voor de komende jaren behoorlijk wat extra geld.

Gemeente Wijchen ontvangt vanuit Rijksmiddelen voor 'herstel en zorgplicht' voor 2024 geen bijdrage, omdat de aanvraag (versterking vestiging Bergharen) is afgewezen. Voor een nieuwe bibliotheekvestiging kon maximaal € 440.000 worden aangevraagd via een SPUK. Voor de verbetering van een vestiging maximaal € 220.000. De gemeente Wijchen diende, op basis van de laatste variant, in november 2023 een aanvraag in ter hoogte van € 183.303, echter die aanvraag werd afgewezen.

Voor 2025 en 2026 is er sprake van een overgangsregeling met een basisbedrag per gemeente, echter de verdeelsleutel is op dit moment nog niet duidelijk.

De gemeente Wijchen ontvangt vanuit de Rijksmiddelen voor 'IDO' een eenmalige SPUK Digitale Overheid ter hoogte van € 40.335 in 2024. Deze eenmalige uitkering wordt één op één doorgezet aan de Bibliotheek Wijchen.

Vanuit Rijksmiddelen voor 'BoekStart en Bibliotheek *op school*' ontvangt de Bibliotheek Wijchen nog een tweetal subsidies. De eerste, voor de Boekstartcoach, is € 22.570 voor 2023 én 2024. De tweede, voor de Voorleesexpress, is € 17.550 voor 2024.

	2024	***2025***	***2026***
Herstel en zorgplicht	38,7	53,7	53,7
IDO's	17,1	17,1	17,1
BoekStart en Bibliotheek op school	25,6	24,4	23,9
	---	---	---
Totaal extra middelen (in miljoenen)	***81,4***	***95,2***	***94,7***

3. Maatschappelijke en politieke ontwikkelingen

Dalende leesmotivatie

Het aantal mensen dat minder gemotiveerd is om te lezen neemt toe. Zij lezen steeds minder vaak en met steeds minder plezier. Ze besteden ook minder tijd aan 'diep lezen': het geconcentreerd lezen van langere teksten of boeken. Bij leesmotivatie gaat het over waarom mensen lezen. Er wordt veelal een onderscheid gemaakt tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. Bij de intrinsieke leesmotivatie komt de motivatie om te lezen van binnenuit. Bij de extrinsieke motivatie gaat het over de redenen die van buitenaf komen. Leesmotivatie en leesvaardigheid hangen met elkaar samen[1].

Jongeren lezen ook steeds minder en met minder plezier[2]. De leesvaardigheid gaat ook hier achteruit. Dat is problematisch voor de school, maar ook voor het latere leven van de jongere en de samenleving zelf. Lezen is een vaardigheid die je moet aanleren. Als je die vaardigheid eenmaal beheerst, dan leidt dit tot meer leesmotivatie. Dit leidt dan weer tot meer lezen en daarmee tot steeds beter lezen. Een gecombineerde aanpak, gericht op bevordering van leesmotivatie én leesvaardigheid is daarom van essentieel belang.

Basisvaardigheden

Alles staat of valt met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. In de huidige kennissamenleving is immers bijna al het werk gerelateerd aan lezen en schrijven. Goed kunnen lezen is daarom, op alle leeftijden, een onmisbare voorwaarde om mee te kunnen doen in de maatschappij. Bovendien zijn deze basisvaardigheden noodzakelijk voor een concurrerende kenniseconomie. Basisvaardigheden heeft betrekking op een breed pakket aan vaardigheden waarin bibliotheken ondersteunen in de veranderlijke maatschappij. Rondom deze thema's bieden bibliotheken verschillende typen diensten en programma's.

Laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid kom je overal tegen in de samenleving. Van laaggeletterdheid spreken we als iemand grote moeite heeft met lezen, schrijven en/of rekenen en het begrijpen en toepassen van informatie. Hierdoor hebben de mensen die laaggeletterd zijn vaak ook moeite met het gebruik van een computer, tablet of smartphone (digitale vaardigheden). Laaggeletterden kunnen zich door hun beperkte basisvaardigheden niet goed redden in hun dagelijkse leven en hun werkzame leven. Laaggeletterdheid is iets anders dan analfabetisme. Analfabetisme betekent niet kunnen lezen en schrijven.

De periode voordat kinderen naar de basisschool gaan is essentieel in taalontwikkeling en het voorkomen van laaggeletterdheid. Het startpunt daarbij is voorlezen. Ouders die zelf moeite hebben met taal ontbreekt het vaak aan vaardigheden taalontwikkeling te kunnen stimuleren. Ouders spelen een grote rol bij ontwikkeling van taal- en leesvaardigheden van kinderen. Als beide ouders laagopgeleid zijn heeft het kind van deze ouders een driemaal grotere kans op laaggeletterdheid[3]. De kinderen van laaggeletterde ouders starten de basisschool vaker met een taalachterstand. Als er vervolgens onvoldoende aandacht wordt gegeven aan taal en rekenen halen kinderen deze achterstand niet meer in. Door ouders, binnen taalarme gezinnen, te ondersteunen kunnen de bibliotheken preventief bijdragen, vanuit één gezinsaanpak. Vanaf eind 2024 zijn gemeenten dit ook verplicht.

1 Motiverend leesonderwijs in het vo en mbo | Onderwijskennis
2 Rijnbrink, Jongeren en lezen
3 Stichting Lezen en Schrijven, 1 op de 9 ouders met minderjarige kinderen is laaggeletterd

Vanaf eind 2024 hebben gemeenten de regierol in de aanpak van laaggeletterdheid. Als gemeenten nauw samenwerken met lokale organisaties zoals de bibliotheek, kunnen zij gezinnen het beste bereiken. De Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid, kortweg de Gezinsaanpak, helpt daarbij. Ouders spelen een cruciale rol bij de taalontwikkeling van hun kinderen. Kinderen van ouders die moeite hebben met taal, lopen zelf een grotere kans taalproblemen te krijgen. Zo kan een cyclus van laaggeletterdheid ontstaan waarbij taalproblemen van generatie op generatie worden doorgegeven. De ouders bewustmaken van hun rol bij de taalontwikkeling van hun kinderen is dan belangrijk. Vooral wanneer kinderen nog heel jong zijn (0-6 jaar). Dat kan door ouders handvatten te geven zodat ze de taalontwikkeling van hun kinderen beter kunnen stimuleren en door ouders uit te nodigen ook met hun eigen taalvaardigheid aan de slag te gaan. Zo kunnen ze met meer vaardigheid en zelfvertrouwen de rol van taalopvoeder innemen. Zo kan laaggeletterdheid worden tegengegaan.

Digitale inclusie

De overheid zet al geruime tijd breed in op de digitale samenleving, om te voorkomen dat mensen worden buitengesloten en om digitale diensten voor iedereen makkelijker te maken. Inwoners communiceren steeds meer digitaal en ook de overheid communiceert steeds meer digitaal met haar burgers. Iedereen moet mee kunnen doen in de digitale samenleving en met vertrouwen gebruik kunnen maken van de digitale dienstverlening. Verdergaande digitalisering, de groeiende hoeveelheid informatie die via het web wordt aangeboden en digitaal communiceren met de overheid maakt dat digitale geletterdheid als basisvaardigheid noodzakelijk is. Niet iedereen kan even makkelijk meekomen in de verwerving van die vaardigheid. Openbare bibliotheken hebben een ondersteunende taak toebedacht gekregen via het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO).

Ontmoeten

Mensen hebben verschillende motieven om naar de bibliotheek te gaan. In de bibliotheek kun je informatie vinden. Steeds meer mensen vinden de loop naar de bibliotheek echter ook om te studeren of te werken, omdat er minder afleiding is en omdat het een rustige plek is. De bibliotheek wordt steeds meer een ontmoetingsplek. De openbare bibliotheek functioneert daarbij als huiskamer. Een plek waar iedereen komt ongeacht de leeftijd, het inkomen, de opleiding of de sociale klasse. Ontmoeten is van belang voor het onderling vertrouwen, herkenbaarheid en samenhang. Tegelijkertijd draagt ontmoeting bij aan het voorkomen van eenzaamheid en het ontwikkelen van wederzijds begrip. De bibliotheek biedt op die manier een neutrale en veilige plek voor natuurlijke ontmoeting.

4. Gemeentelijke beleidsvisie op de bibliotheek

Maatschappelijke opgaves

In het rapport 'Een bibliotheek voor iedereen' is de huidige positie van bibliotheken goed verwoord. Bibliotheken zijn veranderd van traditionele uitleencentra tot instellingen met een breed, maatschappelijk-educatief profiel en spelen in op belangrijke actuele thema's, als laaggeletterdheid, taalvaardigheid, digitalisering, digitale vaardigheden, leesmotivatie en leesvaardigheid. De bibliotheek is daarmee een dynamische plek waar veel gebeurt. Om van meerwaarde te kunnen blijven is het nodig dat de bibliotheek zich ook zelf blijft ontwikkelen en het aanbod daarbij afstemt op de behoeften van inwoners.

De focus van de Bibliotheek Wijchen ligt op drie maatschappelijke opgaven:

1. Geletterde samenleving - Bevorderen geletterdheid en leesplezier

2. Participatie in informatiesamenleving - Digitale inclusie en digitaal burgerschap

3. Leven lang ontwikkelen - Basisvaardigheden en blijvende inzetbaarheid

Basisvoorziening

Wij beschouwen de bibliotheek als een basisvoorziening voor de gemeente. De gemeente heeft dit in het voorjaar van 2024 in de Cultuurnota Gemeente Wijchen ook opgenomen. De bibliotheek, als basisvoorziening, hoort aanwezig te zijn in de gemeente omdat deze door een zeer grote groep inwoners van alle leeftijden en alle geledingen wordt gebruikt. De bibliotheek kan om die reden rekenen op subsidiëring, voor de instandhouding van deze basis, wanneer zij dit op een doelmatige en doeltreffende wijze vorm blijft geven. De bibliotheek, als laagdrempelige en neutrale toegangspoort tot kennis, informatie en lezen is van het grootste belang en verdient een deskundige en professionele invulling.

Bibliotheken werken veelvuldig samen met diverse organisaties als scholen, gemeenten, jeugdgezondheidszorg en kinderopvangorganisaties. Met name rondom educatie vindt veel samenwerking plaats, die vaak vanuit landelijke programma's wordt vormgegeven. Waar er eerst vooral werd samengewerkt met het primair onderwijs en voorschoolse educatie, neemt ook de samenwerking met het voortgezet onderwijs toe. Bibliotheken werken samen met zowel maatschappelijke als commerciële partijen. Bovendien zijn bibliotheken vaak met andere instellingen gehuisvest in een gezamenlijk gebouw.

In 2019 is, onder de naam Digitale Inclusie, een nieuwe samenwerking gestart tussen de bibliotheken en uitvoeringsorganisaties van de overheid, waaronder de Belastingdienst, het Centraal Administratie Kantoor (CAK), het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR), het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ), het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB), de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). Deze partijen verwijzen mensen die moeite hebben met computers en internet naar een bibliotheek bij hen in de buurt.

Iedereen is welkom en het is toegankelijk voor iedereen. Een plaats waar burgers elkaar ontmoeten. De bibliotheek als de tweede huiskamer, zoals het rapport 'De daad bij het woord' beschrijft. Bibliotheken veranderen naar een aangename plek om te verblijven, waar je huiswerk maakt, koffie drinkt, de krant leest, met elkaar in gesprek bent of naar een lezing luistert. De bibliotheek staat in verbinding met de samenleving. Er zijn literaire avonden, er wordt verbinding gezocht met het theater, met vrouwen, statushouders en anderstaligen. Door vernieuwing is de drempel van de bibliotheek onmiskenbaar verlaagd.

De Bibliotheek Wijchen heeft zowel in Wijchen als in Bergharen een vestiging waar inwoners terecht kunnen. In Bergharen is de bibliotheek onderdeel van Kulturhus de Zandloper en in Wijchen zit de bibliotheek in ’t Mozaïek, onder één dak met andere sociaal-culturele en educatieve instellingen. Bezoekers kunnen zo gemakkelijker voor meerdere zaken tegelijk binnenkomen. Wij vinden ontmoeting van belang voor het vergroten van de sociale samenhang. De bibliotheek is daarom een open-inloopvoorziening en om die reden ook aantrekkelijk gesitueerd en gefaciliteerd.

Visie

In de Bibliotheek Wijchen wordt met vrijwilligers samengewerkt. Die inzet is een waarde op zich, naast professionele inzet die nodig blijft in de bibliotheek. Vrijwilligers bieden alle bezoekers een gastvrij welkom en ondersteunen bij administratieve processen. Ze helpen mensen bij gebruik van een computer en bij activiteiten in de bibliotheken. Ook werken ze als taalvrijwilliger om de Nederlandse taal te oefenen, bijvoorbeeld in het DigiTaalHuis.

De Bibliotheek Wijchen werkt samen met culturele en maatschappelijke partners en met ondernemers om iedereen mee te kunnen laten doen. Ze draagt bij aan *social return of investment*. Samenwerking in het cultureel-maatschappelijk netwerk is ook belangrijk om de gewenste culturele voorzieningen te behouden en te versterken voor onze inwoners.

De Bibliotheek Wijchen heeft specifieke aandacht voor de jeugd van 0-18 jaar en voor kwetsbare groepen, bijvoorbeeld mensen met een lees-, taal- en informatieachterstand. De bibliotheek heeft aandacht voor sociale aspecten, waaronder eenzaamheid, onveilig voelen en minder mobiel zijn. De bibliotheek speelt een voorname rol in de preventieve aanpak van laaggeletterdheid. Alles valt en staat met basisvaardigheden, waaronder ook digitale vaardigheden. Door in te zetten op de digitale samenleving voorkomen we dat er mensen worden buitengesloten en maken we digitale diensten voor iedereen makkelijker toegankelijk. Laaggeletterdheid aanpakken en digitale vaardigheden bevorderen zorgt voor het verbeteren van zelfredzaamheid waardoor onze inwoners beter zijn toegerust om mee te doen en aansluiting kunnen blijven houden op de maatschappij.

Ondersteunen bij de wettelijke gemeentelijke taken

De Bibliotheek Wijchen draagt bij aan het onderwijsachterstandenbeleid en werkt samen met de Voor- en Vroegschoolse Educatie op het gebied van de leesbevordering. Bij het verbeteren van basisvaardigheden wordt er samenwerking gezocht met het DigiTaalhuis.

De lokale bibliotheek kan geleidelijk een sterke, verbindende uitvoerdersrol spelen in het lokale netwerk. We willen basisvaardigheden van ouders of opvoeders van jonge kinderen verbeteren en ouderbetrokkenheid van jonge kinderen vergroten. Op die manier beperken we achterstand in onderwijs en het maatschappelijk functioneren van kinderen.

5. Opdracht voor De Bibliotheek Wijchen

Wij beschouwen de bibliotheek als een basisvoorziening. Het is de verantwoordelijkheid van de Bibliotheek Wijchen, als private instelling met publieke middelen, om haar aanbod van diensten zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de behoeften van de inwoners van Wijchen. We verwachten dat de Bibliotheek Wijchen deelneemt aan de innovatie die in de bibliotheeksector wordt ontwikkeld en meegaat met het ontwikkelen op digitaal gebied in samenwerking met de sector. Alleen op die manier kan zij lokaal vernieuwende diensten voor onze inwoners ter beschikking blijven stellen. We beschouwen de landelijke online bibliotheek, waarin e-books, luisterboeken, tijdschriften, cursussen en digitale content is opgenomen, als deel van de basisvoorziening. De Bibliotheek Wijchen maakt daarnaast gebruik van technieken die horen bij een markt- en klantgerichte aanpak. De sector van openbare bibliotheken heeft eigen hulpmiddelen. Het is belangrijk dat dit lokaal zal leiden tot een groot bereik en een hoge klantwaardering.

De opdracht van de Bibliotheek Wijchen sluit aan bij de drie maatschappelijke opgaven.

Maatschappelijke opgave 1:

Geletterde samenleving - Bevorderen geletterdheid en leesplezier

De bibliotheek is een essentiële partner bij het stimuleren van lezen. Onderzoeken laten over een reeks van jaren een dalende leesvaardigheid, leesmotivatie en leesplezier zien. Het Actieplan Leesoffensief is een programmering voor en door jongeren om lezen onder jongeren en voorlezen aan kinderen te stimuleren. Het is belangrijk dat wordt gewerkt vanuit een gezamenlijk beleid in afstemming met de scholen in het werkgebied, want de belangrijkste plek voor het aanleren en ontwikkelen van leesvaardigheden is en blijft het onderwijs. Afspraken zijn vastgelegd in de convenant genaamd Leesoffensief Wijchen. De gemeente Wijchen en de Bibliotheek Wijchen werkten hierdoor al samen in 2022-2024.

De Bibliotheek Wijchen heeft een ondersteunende rol aan het onderwijs en draagt bij aan ons onderwijsachterstandenbeleid. Het is goed dat de samenwerking tussen, enerzijds de Bibliotheek Wijchen, anderzijds de voorschoolse educatie en het basisonderwijs, maar ook het voortgezet onderwijs, een stevig fundament heeft. Gezamenlijk ontwikkelen we een krachtig leesbeleid om lezen te motiveren. Om dat te realiseren is de Bibliotheek Wijchen partner van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) in Wijchen.

Vergroten leesplezier en stimuleren (voor)leesgedrag

De Bibliotheek Wijchen is een belangrijke partner voor kinderopvang en onderwijs bij het vergroten van leesplezier en stimuleren van leesgedrag onder kinderen en jongeren. Zij lezen steeds minder en hun leesvaardigheid gaat achteruit. Goede leesvaardigheid draagt bij aan betere kansen, een succesvolle schoolloopbaan en volwaardige maatschappelijke participatie. Toename van beperkte leesvaardigheid kan leiden tot verdere tweedeling in de samenleving. In de periode 2022-2024 werkten de Bibliotheek Wijchen, kinderopvang en onderwijsinstellingen samen in het kader van het Leesoffensief Wijchen. Een tijdelijk project als impuls voor meer leesplezier en een positiever (voor)leesgedrag. We stellen vast dat vergroten van leesplezier en stimuleren van (voor)leesgedrag een blijvende en gezamenlijke aandacht van alle betrokken stakeholders vraagt vanuit de eigen expertise, rol en verantwoordelijkheid. Daarmee keren we de dalende trend in leesvaardigheid.

In de planperiode 2025-2028 wordt intensieve ketensamenwerking met de kinderopvang en het onderwijs in Wijchen gecontinueerd. Daarbij bouwen ze samen voort op de basis die met het Leesoffensief is gelegd. De Bibliotheek Wijchen biedt ondersteuning en advies aan opvoeders en professionals in de kinderopvang en het onderwijs.

Zij doet dit door middel van het organiseren van activiteiten in de Bibliotheek Wijchen en het aanbieden en ontwikkelen van diensten waarvan kinderopvangorganisaties en onderwijsinstellingen, al dan niet tegen betaling, gebruik kunnen maken. De Bibliotheek Wijchen biedt daarin maatwerk, zodat het aanbod aansluit op de specifieke behoefte van de desbetreffende locatie of school en de leefwereld van kinderen en jongeren. Met ondersteuning en advies draagt de Bibliotheek Wijchen bij aan het creëren van een rijke leesomgeving thuis, in de kinderopvang en op school.

Doorontwikkeling naar de Bibliotheek op school

Met de Bibliotheek *op school* slaan onderwijs, bibliotheek en gemeente de handen ineen en komt er dagelijks aandacht voor leesplezier en mediawijsheid op school én thuis. We willen kinderen en jongeren stimuleren meer te lezen. En ze leren beter en verstandiger om te gaan met internet, sociale media en games. De Bibliotheek helpt op basisscholen en middelbare scholen om dit te bereiken met deskundige lees- en mediaconsulenten, met inspirerende boeken en met een digitale lees- en leeromgeving. Leesdeskundigen uit de lokale bibliotheek gaan op scholen en ook kinderdagverblijven helpen om kinderen te enthousiasmeren voor lezen, door bestaande boekencollecties flink uit te breiden. Deze deskundigen helpen leerlingen bijvoorbeeld bij het uitzoeken van een boek dat bij hen past, ondersteunen bij het organiseren van leesactiviteiten en ze kijken met schoolteams wat nodig is om leerlingen sneller een boek te laten pakken.

Bron afb. Wegwijs 27-03-2024 Tien scholen tekenen voor Bibliotheek op School

VoorleesExpress en VoorleesExpress+

De Bibliotheek Wijchen voert het programma VoorleesExpress en VoorleesExpress+ uit. Bij VoorleesExpress leest een vrijwilliger twintig weken lang een keer per week voor in een gezin met een taalachterstand of een gezin zonder voorleesroutine.

Het gezin wordt aangemeld door toeleiders zoals het Consultatiebureau, BoekStartcoach, Peuteropvang, het Sociaal Team of Vluchtelingenwerk. Bij VoorleesExpress+ wordt er niet alleen aandacht besteed aan taalontwikkeling van het kind, maar is er ook aandacht voor de taalvraag van de ouder. De eerste doorverwijzing is naar het DigiTaalHuis.

BoekStartcoach

De BoekStartcoach biedt gerichte voorleesondersteuning aan laagtaalvaardige ouders en adviseert hoe ze taalontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren. BoekStartcoaches zijn getraind. Ze volgen verdiepende nascholing en hebben kennis van het signaleren en van het bespreekbaar maken van laaggeletterdheid.

Uitbreiding van het DigiTaalHuis Wijchen

Activiteiten rondom laaggeletterdheid vinden plaats in het DigiTaalHuis. Het DigiTaalHuis Wijchen heeft onderzocht op welke wijze laaggeletterdheid kan worden teruggedrongen. Het gaat om het aanbieden van maatwerk waarbij ingezet wordt op het signaleren, succesvol doorverwijzen en begeleiden van zoveel mogelijk laaggeletterden. Sinds 2023 werken we reeds toe naar een uitbreiding van activiteiten, in lijn met de ambities die zijn geformuleerd en aansluitend op het regionaal beleid. In samenwerking met partners wordt gewerkt aan de doorstart van het DigiTaalHuis Wijchen. De bibliotheek vervult hier een belangrijke rol. Na signalering wordt doorgeleid naar een passend educatief aanbod in de regio. Met de samenwerking met het DigiTaalHuis wordt een meer sluitende aanpak en ondersteuning geboden aan mensen die hierin belemmeringen ervaren.

Samenwerking met de onderwijspartners voor volwassenen

Rond educatie vindt veel samenwerking plaats. Volwasseneneducatie is voor volwassenen die een vak willen leren en een diploma of certificaat willen halen. Zij vallen door leeftijd buiten het normale onderwijs. Binnen volwasseneneducatie is er de Lesgroep ROC. Het ROC verzorgt lessen Nederlands, rekenen en digitale vaardigheden in het ‘t Mozaïek. De Bibliotheek Wijchen werkt samen met dergelijke onderwijspartners.

In de volwasseneneducatie wordt vaak gebruik gemaakt van de indeling NT1 en NT2. NT1 is de aanduiding voor mensen met Nederlands als eerste taal. Het gaat daarbij om volwassen mensen met Nederlands als moedertaal, die vaak in Nederland zijn geboren en ook hier naar school zijn geweest, maar toch moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen. NT2 is de aanduiding voor mensen met Nederlands als tweede taal. Het gaat om volwassenen met een andere moedertaal, die bezig zijn Nederlands te verwerven, zowel mondeling als schriftelijk. De Bibliotheek Wijchen legt de focus bij NT1.

Verbreding en verdieping voor de culturele veellezer

De Bibliotheek Wijchen heeft aandacht voor de veellezer, bij kinderen en bij volwassenen. Dat betekent een verbreding en verdieping van het aanbod. Verhalen over verschillende onderwerpen kunnen het wereldbeeld verbreden aangezien het je kennis laat maken met verschillende gebeurtenissen, mensen en culturen. Meer kennis hierover zorgt ook voor meer begrip. Bovendien stimuleer je de fantasie en maakt het nieuwsgierig.

Samenwerking met Vluchtelingenwerk bij Taalcafés

De Bibliotheek Wijchen neemt het initiatief voor activiteiten voor vluchtelingen. Daaruit kwam eerder een Taalcafé voort, dat samen met Vluchtelingenwerk wordt georganiseerd. De activiteiten worden op basis van de wensen van de vluchtelingen georganiseerd. In het Taalcafé wordt geoefend met het praten van Nederlands en het doen van spelletjes.

Maatschappelijke opgave 2:

Participatie in informatiesamenleving - Digitale inclusie en digitaal burgerschap

De burger die niet in staat is digitale middelen te gebruiken of digitaal kan communiceren met de overheid, kan niet of minder goed participeren in de samenleving. Iedereen hoort te kunnen meedoen en te profiteren van de digitalisering. Daar hoort ook digitale inclusie bij. Dit heeft effecten voor werkgelegenheid, gezondheid als ook het sociaal functioneren.

Gemeenten streven ernaar om participatie in de informatiesamenleving te bevorderen. In samenspraak met het lokale organisatienetwerk, wordt onderzocht waar de behoefte ligt als het gaat om het bereik van specifieke doelgroepen. Het DigiTaalHuis als voorbeeld op het gebied van laaggeletterdheid. De Bibliotheek Wijchen werkt ook mee in netwerken op het gebied van armoedebestrijding, schuldsanering en aanpalende terreinen.

Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) wordt optimaal geïmplementeerd

IDO biedt laagdrempelig, gratis en voor iedereen toegankelijke ondersteuning bij vragen over het gebruik van digitale overheid. De inwoners kunnen terecht bij de Bibliotheek Wijchen wanneer een vaste medewerker aanwezig is. De bibliotheekmedewerker helpt met het vinden van informatie en het doorverwijzen voor persoonlijke hulp naar partners.

Cursusaanbod op het gebied van digitale vaardigheden wordt geïntensiveerd.

Via het programma Digitale inclusie ondersteunt de Koninklijke Bibliotheek bibliotheken met het opzetten van dienstverlening voor die doelgroepen die moeite hebben met de digitale overheid. De dienstverlening bestaat uit gratis computercursussen zoals Klik & Tik en Digisterker om de digitale vaardigheden te vergroten. De Koninklijke Bibliotheek ondersteunt bibliotheken vervolgens via landelijke inkoop van digivaardigheidscursussen en training.

Informatievaardigheden en mediawijsheid

De bibliotheek biedt ondersteuning bij informatievaardigheden en mediawijsheid. Bij die mediawijsheid gaat het niet slechts om technische vaardigheden, maar om competenties als begrip van media, actief gebruik, zelfreflectie en participatie in de mediasamenleving.

Digitaal burgerschap

Wie digitaal vaardig is verkent nieuwe digitale mogelijkheden en benut de kansen die de technologie biedt. Bovendien ontwikkelt dit vaardigheden die nodig zijn om te ontdekken en te experimenteren. Digitaal burgerschap betekent ook dat je je onderdeel voelt van de publieke zaak, ervaart dat je die zelf kunt vormgeven en dat je bereid bent actief bij te dragen aan het maatschappelijk debat, ook als dat online wordt gevoerd. De bibliotheken hebben een natuurlijke positie in het informatielandschap en kunnen digitaal burgerschap positioneren in het hart van de lokale gemeenschappen. Zij kunnen burgers vaardig en weerbaar maken, waardoor zij beter kunnen meedoen in de digitaliserende samenleving.

Maatschappelijke opgave 3:

Leven lang ontwikkelen - Basisvaardigheden en blijvende inzetbaarheid

Het is van belang om mogelijk te maken dat iedereen op een zelfgekozen manier en in een eigen tempo mee kan blijven doen, kan blijven leren en de eigen vaardigheden kan blijven ontwikkelen. Bibliotheekvoorzieningen bieden voor iedereen een openbare, veilige en laagdrempelige plek. Het gaat dan om het opdoen van basisvaardigheden, maar zeker ook om het doorontwikkelen van vaardigheden die bijdragen aan blijvende inzetbaarheid. De dienstverlening van de Bibliotheek Wijchen draagt eraan bij dat mensen zelfredzamer worden, beter participeren, gezonder worden (door vermindering van stress en een beter zelfbeeld) en meer kansen hebben om banen te vinden of te behouden.

Persoonlijke ontwikkeling voor alle leeftijden

Bibliotheken gaan, veel meer dan voorheen, bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling, waarbij mensen inspiratie opdoen en worden verrijkt door het vergaren van kennis en werken aan competenties. Rond het cursusaanbod programmeert de Bibliotheek Wijchen activiteiten zoals lezingen, debatten of meet-ups. Dit betekent dat zowel online als offline leren mogelijk is. Rond cursusthema's worden verbindingen gelegd met de collectie van de Bibliotheek Wijchen. De bibliotheek wordt een plek waar leren en ontplooien niet iets is van 'moeten' maar van 'willen'.

Bibliotheken dragen bij aan het (door)ontwikkelen van vaardigheden waarmee mensen hun blijvende inzetbaarheid op de arbeidsmarkt versterken en actief aan de samenleving kunnen deelnemen. De Bibliotheek Wijchen biedt daarbij toegang tot zowel non-formele als informele scholingsmogelijkheden.

De Bibliotheek Wijchen streeft naar het stimuleren van een positieve leercultuur en creëert randvoorwaarden waardoor inwoners zich veilig, uitgenodigd en gestimuleerd voelen zich te scholen en ontwikkelen. Inwoners krijgen op die manier en de juiste mogelijkheden en ondersteuning aangereikt om een leven lang te leren.

De Bibliotheek Wijchen organiseert voor de jeugd dat ze in het Talentenatelier kunnen meedoen met doe-activiteiten en hoorcolleges voor kinderen, die met de kinderen zelf worden bedacht en georganiseerd. Zo kunnen er buitenschoolse activiteiten in de bibliotheek worden uitgevoerd, maar ook op andere locaties, bijvoorbeeld op scholen.

De Bibliotheek Wijchen biedt ruimte als verbindende plek in de samenleving, gezien de veranderende rol van een *public space* naar een *third place*. De Bibliotheek Wijchen richt zich daarbij op de kernen en de wijken met de dienstverlening in basisvaardigheden en persoonlijke ontwikkeling. Deze dienstverlening in de kernen past naadloos bij de eerdere SPUK-aanvraag voor het versterken van vestiging Bergharen. Ideeën om, indien mogelijk, ook in Batenburg een dergelijke vestiging te bewerkstelligen passen hierbij.

6. Randvoorwaarden

Kosten

Subsidie 2024:

- Gemeentelijke subsidie* voor één jaar	€ 930.372
- Eenmalige SPUK Digitale Overheid (IDO)	€ 40.335
- Onderwijsachterstandenbeleid (Boekstartcoach)	€ 22.570 (2023 én 2024)
- Onderwijsachterstandenbeleid (VoorleesExpress)	€ 17.550

** Voor instandhouding van de bibliotheek in onze gemeente en voor het uitvoeren van afgesproken functies stelt de gemeente Wijchen subsidie beschikbaar.*

Meerjarige budgetovereenkomst

De opdracht aan de Bibliotheek Wijchen werd gedurende eerdere perioden vertaald in een 4-jarige budgetsubsidie met onderliggende uitvoeringsovereenkomst. De laatste is van 2020-2023. De opdracht is uitgewerkt in een 4-jarig beleidsplan, inclusief productenboek.

Hierin staat:
- welke diensten aan burgers, scholen en andere instellingen worden gesubsidieerd;
- welke diensten er als plusdienst worden aangeboden.

De uitvoeringsovereenkomst 2020-2023 is één jaar verlengd. Dat betekent dat in 2024 dezelfde voorwaarden van kracht zijn zoals vastgelegd in de eerdergenoemde 4-jarige budgetsubsidie. Bij de volgende periode, die van 2025-2028, is er het voornemen weer gebruik te maken van een meerjarige overeenkomst. Een nieuwe uitvoeringsovereenkomst dient hiervoor te worden opgesteld, periode 2025-2028. We willen bij een nieuwe aanvraag tot subsidie kijken naar nieuwe manieren van monitoring en verantwoording ter vervanging van het productenboek. Het strategisch beleidsplan van de Bibliotheek Wijchen zelf loopt van 2021 tot 2024. Met een nieuw beleidsplan, voor 2025 tot 2028, lopen de beleidsvisie, het beleidsplan, de uitvoeringsovereenkomst en budgetsubsidie weer gelijk met elkaar.

Governance

De Bibliotheek Wijchen onderschrijft de drie culturele codes, volgt deze codices en houdt zich eraan.

Het gaat om:

- de Governance Code Cultuur[4]

→ *biedt een kader voor goed toezicht en bestuur.*

- de code Diversiteit & Inclusie[5]

→ *de cultuursector wordt meer inclusief door ruimte te maken voor nieuwe verhalen en te werken aan een gelijkwaardige sector voor iedereen.*

- de Fair Practice Code[6]

→ *is de gedragscode voor ondernemen en werken in kunst, cultuur en creatieve industrie.*

4 Governance Code Cultuur: https://www.cultuur-ondernemen.nl/artikel/governance-code-cultuur-2019
5 Code Diversiteit & Inclusie: https://codedi.nl/
6 Fair Practice Code: https://fairpracticecode.nl/de-code/

De Bibliotheek Wijchen toetst beleid hieraan en ziet toe op naleving. Jaarlijks worden deze codices besproken en de terugmelding vindt plaats via de jaarlijkse goedkeuring van de jaarrekening en het jaarverslag.

Sustainable Development Goals

De Bibliotheek Wijchen omarmt de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen[7] (*Sustainable Development Goals*). De internationale bibliotheekorganisatie *International Federation of Library Associations and Institutions (IFA)* heeft deze vertaald naar de bibliotheekbranche. De Nederlandse bibliotheken kunnen bijdragen aan verwezenlijking. Het gaat daarbij om:

- vergroten kansen door ondersteuning bij ontwikkelen van digitale (basis)vaardigheden;
- ongelijkheid verminderen door ondersteuning bij een leven lang leren;
- kwaliteitsonderwijs met ondersteuning door de Bibliotheek *op school*;
- werken aan het voorkomen van sociale isolatie en het verwerven van vaardigheden (burgerschap, geletterdheid, digitale inclusie).

Public Library Manifesto

De Bibliotheek Wijchen omarmt het *Public Library Manifesto*[8]. Het manifest is voor het eerst opgesteld in 1949 daarna aangepast naarmate de rol van bibliotheken veranderde in de samenleving. De meest recente versie (1994) is in 2022 opnieuw aangepast. De eerder genoemde internationale bibliotheekorganisatie IFA en UNESCO, hadden met deze update tot doel rekening te houden met maatschappelijke en technologische veranderingen en ervoor te zorgen dat het manifest de realiteit en de missie van de openbare bibliotheken blijft weerspiegelen.

In het manifest over de openbare bibliotheek wordt gesteld dat vrijheid, welvaart en de ontplooiing van de samenleving en het individu fundamentele menselijke waarden zijn. Deze kunnen alleen worden gerealiseerd door goed geïnformeerde burgers die in staat zijn democratische rechten uit te oefenen en een actieve rol spelen in de samenleving. Hiervoor is het belangrijk dat burgers toegang hebben tot voldoende opleiding en vrije en onbeperkte toegang tot kennis, wetenschap, cultuur en informatie. Ook is het belangrijk dat dat de openbare bibliotheek, de plaatselijke toegangspoort tot kennis, een essentiële voorwaarde schept voor levenslang leren, onafhankelijke besluitvorming en de culturele ontwikkeling van individuen en maatschappelijke groeperingen.

UNESCO verklaart dat zij de openbare bibliotheek beschouwt als een stuwende kracht op de weg naar educatie, cultuur en informatie en als een essentiële factor bij bevordering van vrede en welbevinden in de gedachten van mannen en vrouwen. UNESCO beveelt om die reden nationale en lokale overheden met klem aan om de uitbouw van het openbare bibliotheekwerk te ondersteunen en zich er actief voor in te zetten.

Onderzoek

De Bibliotheek Wijchen verricht jaarlijks onderzoek naar de tevredenheid van klanten en samenwerkingspartners over de service.

Kwaliteit

De gemeente verwacht van De Bibliotheek Wijchen dat zij gecertificeerd blijft na audits.

7 Sustainable Development Goals: https://sdgs.un.org/goals
8 Public Library Manifesto: https://www.ifla.org/public-library-manifesto/

Bronnen

Berenschot – De robuuste bibliotheek

Berenschot – Corona, cultuur en gemeenten

De Bibliotheek Wijchen – Strategisch Beleidsplan 2021-2024

De Bibliotheek Wijchen – Uitvoeringsovereenkomst 2020-2023

Gemeente Wijchen – Coalitieakkoord 2022-2026

Gemeente Wijchen – Cultuurnota Gemeente Wijchen

Gemeente Wijchen – Kansengelijkheid voor jonge kinderen.
Onderwijsachterstandenbeleid gemeente Wijchen 2023-2026

Gemeente Wijchen – Strategisch kompas: Wijchen2035 'De kracht van Wijchen'

International Federation of Library Associations and Institutions en UNESCO – Manifest openbare bibliotheken (update 2022)

KWINK Groep – Evaluatie Stelsel openbare bibliotheekvoorziening

Ministerie van Binnenlandse Zaken – Digitale inclusie. Iedereen moet kunnen meedoen

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap – Een abonnement op de hele wereld. Versterken van het stelsel van openbare bibliotheken

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap – Voortgang Masterplan basisvaardigheden voor het funderend onderwijs

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap – Stand van zaken versterken van het stelsel van openbare bibliotheken

Raad voor Cultuur – De daad bij het woord

Raad voor Cultuur – Een bibliotheek voor iedereen